

EŠELONIRANJE SNAGA U NAPADU

Ešeloniranje snaga i sredstava oduvek predstavlja jedno od najznačajnijih pitanja operativnog grupisanja u napadnim dejstvima. Razvitak i usavršavanje sredstava oružane borbe, a pre svega, pojava i sve snažniji razvoj raketno-nuklearnog oružja, izaziva veoma brzu i značajnu evoluciju u gledanjima na bitna pitanja savremenih borbenih dejstava, pa prema tome i na ešeloniranje snaga u napadu. Upravo zbog toga se u savremenoj vojnoj literaturi o ovom pitanju vodi veoma intenzivna diskusija, pri čemu se javljaju vrlo različita mišljenja.

Evolucija vojne misli uopšte, pa prema tome i svakog konkretnog problema teorije i prakse bila je uslovljena stepenom razvitka faktora oružane borbe. Svako novo borbeno sredstvo u manjoj ili većoj meri ispoljava uticaj na bitna pitanja organizacije i formacije oružanih snaga, koncepcije i doktrine, pa i na svako suštinsko pitanje sadržaja bojeva i operacija kao osnovnih oblika oružane borbe.

Već u prvom svetskom ratu, naročito u drugoj polovini, dublje ešeloniranje snaga u napadu našlo je punu primenu. U drugom svetskom ratu ono doživljava punu afirmaciju i predstavlja suštinsko pitanje operativnog grupisanja u svakoj napadnoj operaciji. Različita gledanja u pojedinim armijama ili u pojedinim fazama rata, bila su uslovljena stepenom razvitka, doktrinarnim stavovima i sposobnošću rukovodstva da sagleda zakonomernost razvitka borbenih dejstava uopšte i osobenosti razvitka u pojedinim regionima.

Organizacija i način izvođenja odbrane oduvek je jedan od osnovnih faktora koji je ispoljavao neposredan uticaj na ešeloniranje snaga u napadu. Veoma mala dubina i statičnost su osnovne karakteristike odbrane u prvom svetskom ratu. Glavne snage uvek su bile grupisane na prednjem kraju, manje više u linijskom rasporedu, sa zadatkom, da osloncem na jake fortifikacijske objekte, lome napad. U dubini nije bilo snaga, ili su bile beznačajne. Suština odbrane bila je u statičnom otporu, bez manevra i aktivnih dejstava. U napadu na takvu odbranu nije bilo potrebno dublje ešelonirati snage, pa su borbeni poreci napadača bili plitko postrojeni i, u najvećem broju slučajeva, bez drugog ešelona.

Daljnji razvoj odbrane kretao se u pravcu povećavanja dubine, manevarskih svojstava i elastičnosti. Njena struktura se brzo menjala i prilagođavala savremenim zahtevima. Povećao se broj uređenih i posjednutih položaja, stvorili su se pojasevi sa jačim rezervama koje su imale zadatak ne samo da prihvate snage koje se povlače sa prednjih položaja (pojaseva) već i da vrše protivnapade i

protivudare. Razumljivo je da se na tako organizovanu i uređenu odbranu nije moglo napadati plitkim borbenim poretkom. Da bi se savladala takva dubina i održao kontinuitet napada, potrebne su jake snage kojima će se stalno pothranjivati i održati silina udara u čitavoj operaciji. Zbog toga, naročito u drugoj polovini drugog svetskog rata, u svim značajnijim operacijama imamo duboko ešeloniranje snaga, formiranje više borbenih ešelona i stvaranje različitih rezervi.

Pored odbrane na ešeloniranju snaga u napadu, bitan uticaj ispoljavao je snažan i stalan razvitak borbenih sredstava. Razvitak i masovna upotreba avijacije i oklopnih sredstava to najbolje potvrđuju. Pored artiljerije koja je u prvom svetskom ratu bila praktično jedino sredstvo podrške, avijacija i tenkovi u drugom svetskom ratu postaju sve više osnovni faktori napadnih operacija. Njihova masovnost i borbene mogućnosti ispoljavaju sve snažniji uticaj na praktična rešenja svih bitnih problema operacije pa i ešeloniranja.

U pogledu načina upotrebe tih sredstava u napadu, bilo je različitih gledanja i doktrinarnih stavova, što je, pre svega, posledica sposobnosti da se sagledaju njihova uloga i značaj. Međutim, bez obzira na te razlike, njihova upotreba ostavljala je snažan pečat na napadne operacije drugog svetskog rata. Ratna praksa ubrzo je korigovala ekstremna gledanja koja su se pojavljivala bilo u smislu apsolutiziranja njihove uloge i značaja, bilo u potcenjivanju njihovih mogućnosti. Pokazalo se da su oklopne jedinice uz podršku avijacije bile najpogodnije upravo za razvoj uspeha po dubini. Zbog toga su često ostavljene u drugom ešelonu, sa osnovnom namenom proširenja uspeha. Od takvih jedinica formiran je poseban elemenat borbenog poretka — „pokretne grupe”, koje su stupile u dejstvo obično posle proboja taktičke dubine branioca. To potvrđuje davno utvrđenu dijalektičku zavisnost kvantiteta i kvaliteta, tj. da kvalitet novih borbenih sredstava u određenom stepenu nadoknađuje jačinu i brojnost snaga.

Polazeći od nekih osnovnih zakonomernosti u razvitku sredstava oružane borbe i njihovog uticaja na suštinu, sadržaj i forme savremenih borbenih dejstava, potrebno je istaći da nijedno borbeno sredstvo u prošlosti nije izazvalo tako revolucionarne i dalekosežne posledice na vojnu misao kao raketno-nuklearna oružja. Kad se radi o savremenim napadnim operacijama, onda se može slobodno konstatovati da upotreba i iskorištavanje učinaka tog oružja predstavljaju suštinsko pitanje njihovog sadržaja, formi i metoda izvođenja, što bitno opredeljuje rešenja svih pitanja organizovanja i izvođenja operacija, pa i operativno grupisanje i ešeloniranja snaga. Isticanje značaja ovih sredstava ne bi trebalo shvatiti kao potcenjivanje drugih.

Naprotiv, intenzivan razvoj i masovna primena tehnike i najnovijih tehničkih dostignuća u formacijama savremenih armija, a posebno usavršavanje klasičnog naoružanja, predstavlja značajan faktor koji utiče na karakter i suštinu savremenih operacija. To se naročito može reći za sve snažniji razvoj i masovnu primenu oklop-

nih sredstava, potpunu mehanizaciju jedinica, razvitak vazdušno-transportnih sredstava, primenu elektronike itd., zbog čega se i uticaj nuklearnih borbenih sredstava mora posmatrati u uzajamnoj povezanosti i zavisnosti sa ostalim faktorima. Međutim, iako danas nema nikoga ko ne priznaje odlučujući uticaj tih sredstava na sva pitanja savremenog napada, ipak su različita mišljenja o stepenu tog uticaja i konkretnim posledicama.

Kad se radi o problemu ešeloniranja, bitne razlike javljaju se u suštini o pitanjima: da li u savremenim napadnim operacijama raste ili opada značaj dubokog ešeloniranja snaga, koji su osnovni nosioci narastanja snaga udara i razvoja uspeha u dubini odbrane. Ako bismo ta vrlo različita mišljenja pokušali da svedemo na zajedničke karakteristike, zapazili bismo da se u suštini javljaju dva stanovišta.

Prvo, čiji je smisao u postavci da će u savremenim napadnim operacijama raketno-nuklearna sredstva biti osnovni faktor uspeha ne samo u fazi proboja taktičke ili bliže operativne dubine već i osnovni nosioci narastanja snaga udara i razvoja uspeha po čitavoj dubini branioca. Kao logična posledica takvog gledanja pojavljuje se mišljenje da je prevaziđena potreba za dubokim ešeloniranjem snaga, tj. formiranjem jakih narednih, drugog i trećeg ešelona i rezervi.

Zastupajući to stanovište polazi se od pretpostavke da će raketno-nuklearna borbena sredstva zahvaljujući svojoj razornoj moći (efektima), dometu i brzini dejstva, moći, pod uslovom kad se s njima raspolaze i kad postoje optimalni uslovi za njihovu primenu, u potpunosti zameniti ešelone za razvijanje uspeha. Smatra se da će se tim sredstvima moći neutralisati odbrana protivnika na najvećoj dubini, bez obzira na njenu fortifikacijsku organizaciju, a snagama koje poseduju i brane položaje po dubini nanositi odlučujuće gubitke i onemogućiti izvršenje njihovih zadataka.

Savremena sredstva za izviđanje, detekciju i praćenje mogu uvek otkriti raspored ili pokret i najudaljenijih grupacija, a blagovremenim dejstvom raketno-nuklearnih borbenih sredstava i avijacije moguće je tim snagama naneti osetne gubitke i praktično ih onesposobiti za izvođenje značajnijih protivdejstava. Pod tim uslovima i manje, ali operativno pokretljive snage napadača mogu uspešno koristiti rezultate tih udara i brzo zauzimati najvažnije objekte u dubini odbrane protivnika. Ako se, pak, u toku dejstava po dubini iz određenih razloga bude moralo prenositi težište na novi pravac, nuklearna borbena sredstva će biti najpogodnija za takav manevar.

Kao argumentat u prilog ovakvom gledanju uzima se i problem prikriivenog rasporeda i pokreta velikih grupacija koje bi se u napadu duboko ešelonirale. Smatra se da bi redovno bile otkrivene, pa prema tome i intenzivno tučene avijacijom i nuklearnim sredstvima branioca. Stoga je, smatra se, celishodnije na račun tako jakih grupacija u drugom ešelonu obezbediti dovoljno snaga za dejstva na svim pravcima u prvom ešelonu, kako bi se jače snage što

pre našle u neposrednom dodiru sa braniocem i brže iskoristile učinke sopstvenih, a istovremeno izbegle intenzivna dejstva protivničkih nuklearnih borbenih sredstava.

Kretanje kompaktnih ešelona biće veoma otežano ne samo zbog stalne izloženosti udarima raketno-nuklearnih sredstava i avijacije već i zbog opterećenosti komunikacija u zonama napada, naročito u fazi razvoja i uvođenja u borbu. Prelazak u napad preko borbenog poretka snaga u dodiru, a naročito smena jedinica je vrlo komplikovan problem, jer se u granicama dometa najmasovnijih raketno-nuklearnih sredstava branioca snage napadača koncentrišu i stvaraju rentabilne ciljeve.

Analiza savremenih borbenih dejstava pokazuje da drugi ešelon i veoma često u fazi donošenja odluke i planiranja napada neće dobijati isključivo jedan jasno određen zadatak, što je, pored ostalog, u ranijim operacijama bila njegova osnovna karakteristika i po čemu se i razlikovao od rezerve. Brze promene i nagli obrti situacije zahtevaće njegovo angažovanje na više različitih, često i nepredviđenih zadataka, što se u donošenju odluke i planiranju operacije mora imati u vidu. Takvo planiranje upotrebe i mogućnost angažovanja za različite zadatke sve više ga približava ili poistovećuje sa rezervama.

Ako se iz određenih razloga najjače snage ne mogu angažovati u prvom ešelonu, već se operativni poredak mora dublje ešelonirati (formirati drugi ešelon i rezerve), onda je celishodnije te snage držati rastresito razmeštene po širini čitave zone napada, ne objedinjavati ih pod jedinstvenu komandu i ne grupisati u zahvatu pravca glavnog udara. Sa tako široke prostorije biće im lakše kretanje i uvođenje u borbu, pogotovo kad se zna da će se teško obezbediti jednovremeno uvođenje svih snaga, jer se operacija neće ravnomerno razvijati ni po pravcima, ni po dubini. Takav način dovođenja i dejstva drugog ešelona adekvatnije odražava suštinu i karakteristike savremenih borbenih dejstava, jer polazi od pretpostavke da su prošla vremena kad su se borbena dejstva odvijala ravnomerno i postupno i kad je bilo moguće sa jedne unapred utvrđene linije, manje-više podjednako udaljene od prednjeg kraja odbrane, kompaktno i jednovremeno uvoditi u borbu drugi ešelon.

Drugo stanovište polazi od pretpostavke da bez obzira na ogromne mogućnosti i presudan uticaj raketno-nuklearnog oružja na napad, ipak samo živa sila može zauzeti i održati određeni objekt. Pošto je jedna od osnovnih karakteristika savremene odbrane njeno duboko ešeloniranje, nužno je borbeni poredak napadača tako postaviti da snaga udara raste po stepenu prodora u dubinu.

Cilj napada ne može se postići samo snagom vatre, bez obzira na njen intenzitet i efekte. Potrebno je imati određene snage koje će pratiti manevar vatrom i brzo eksploatisati postignute učinke. Zauzimanje određenog objekta biće i u savremenim operacijama jedan od ciljeva napadača, a to je moguće samo živom silom.

Pošto će i branilac raspolagati nuklearnim sredstvima, njegove mogućnosti za nanošenje odlučnih gubitaka napadaču su znatno

porasle. On je u stanju da takve gubitke nanese ne samo njegovoj živoj sili već i raketno-nuklearnim sredstvima. Ako napadač za proširenje i razvoj uspeha računa isključivo na snagu vatre nuklearnih sredstava, a branilac mu to onemogućiti, njegov uspeh biće ozbiljno doveden u pitanje. Iz toga se izvlači zaključak da bez obzira na broj i mogućnost raketno-nuklearnog oružja napadač mora imati uvek dovoljno jake snage koje će angažovati za razvoj dejstava po dubini i postizanje konačnog cilja operacije.

Premda će napadač moći otkriti i dublje operativne rezerve branioca i intenzivno ih tući, ipak zbog rastresitog rasporeda, maskiranja i utvrđivanja, nuklearna vatra neće uvek sigurno obezbediti takav stepen neutralisanja branioca da ne bude u mogućnosti za ozbiljnije protivdejstvo na već iscrpljene snage napadača. To znači da uvek neće postojati garancija da snage prvog ešelona mogu uspešno odbiti jače protivudare, zbog čega se moraju obezbediti sveže snage koje bi na sebe primile taj zadatak.

Savremena odbrana ne samo što je znatno povećala dubinu i elastičnost već je, zahvaljujući primeni savremene mehanizacije, u mogućnosti da se vrlo brzo i efikasno utvrđuje, čime se njena otpornost znatno povećava i na nuklearne udare. Savlađivanje takve odbrane zahtevaće vrlo upornu i žilavu borbu po čitavoj dubini, što će brzo iscrpljivati snage napadača, dovoditi do zastoja i gubljenja tempa. I to je jedan od faktora koji se mora imati u vidu pri rešavanju problema ešeloniranja i koji upućuje na rešenje da treba uvek raspolagati svežim jedinicama kojima će se zameniti iscrpljene snage.

Dinamičnost, česte promene situacije, stalno iskrsavanje novih problema (obezbeđenje bokova, dejstvo po odsečenim snagama, odbijanje protivudara, uništenje okruženih grupacija, manji ili veći zastoj itd.) zahtevaju da napadač stalno ima dovoljno slobodnih snaga kojim može brzo intervenisati, što se pri razmatranju problema ešeloniranja mora imati u vidu.

Prema tome, premda ne osporavaju uticaj raketno-nuklearnih oružja na ešeloniranje, pristalice ovog mišljenja smatraju da se uloga i značaj drugih ešelona ne smanjuje, mada u pogledu sastava, a naročito u načinu njegovog uvođenja i dejstva, priznaju određene promene.

Osim ta dva, u nekim elementima dosta ekstremna gledanja, pojavljuju se teorijska razmatranja koja sa više objektivnosti i realizma analiziraju ovaj problem. Čine se ozbiljni pokušaji da se odbace ona shvatanja i praksa koji vuku ka šablonizmu i jednostranosti. Priznajući neospornu činjenicu da će nuklearno borbeno sredstvo na operativno grupisanje, pa i na ešeloniranje snaga u napadu, uvek imati određeni uticaj, težište teorijskih razmatranja stavlja se na sagledavanje konkretnih posledica tog uticaja i moguća rešenja osnovnih problema napadnih operacija. Opravdano se izvlači zaključak da je svaki jednostran stav u jednom ili drugom smislu nenaučan, jer ne uzima u obzir sve faktore konkretne operativno-taktičke situacije u njihovoj međusobnoj uslovljenosti i zavisnosti.

Jači drugi ešloni verovatno će se formirati kad se predviđa da će se u toku izvođenja operacije pojaviti nov operativni pravac koji će moći da primi jače snage i koji će, u okviru opšteg manevra, imati odgovarajući značaj, kao i kad to bude uslovljeno karakteristikama zemljišta. U tim i sličnim situacijama njihova uloga, zadaci i način dejstva u osnovi će imati ranija obeležja.

Očigledno je da novih momenata ima kako u odnosu na potrebu za formiranjem tog elementa operativnog poretka, tako i u odnosu na njegovu jačinu, planiranje upotrebe, postavljanje zadataka, uvođenje u borbu, način dejstva itd.

To se ogleda i u mišljenju da u savremenim operacijama nije toliko bitno da drugi ešlon po sastavu i broju snaga bude jak. Manji po sastavu, ali sa visokim stepenom manevarskih sposobnosti, uz celishodno usaglašavanje njegove upotrebe sa dejstvom nuklearnih borbenih sredstava, može izvršavati i najkrupnije operativne zadatke.

Isto tako, izgleda opravdano i mišljenje da će drugi ešloni, pored razvoja uspeha po dubini, često izvršavati i druge zadatke. Zbog toga će u periodu pripreme i planiranja operacija dobijati više različitih zadataka, ili će im osnovni zadatak predviđati dejstvo u više varijanti. Manje će dolaziti u obzir kompaktno dovođenje i uvođenje u borbu. Dolaziće do prepotčinjavanja, stalnog menjanja njihove jačine i uvođenja u borbu po delovima. Grupisanje samo u zahvatu pravca glavnog udara verovatno će se izbegavati u svim slučajevima kad postoje mogućnosti rastresitog rasporeda na širokoj prostoriji i kretanja po većem broju puteva. Prebacivanje delova drugog ešelona vazдушnim transportom je u savremenim dejstvima vrlo celishodno, pa će se primenjivati uvek kad za to budu postojali uslovi.

Način postavljanja zadataka takođe će se menjati. Zadatak se uvek neće postavljati kompaktnom drugom ešlonu, već pojedinim delovima, u toku umesto pre početka napada. Pretpočinjavanje se može vršiti stavljanjem snaga drugog pod komandu prvog ešelona u situacijama kad će ovaj i u toku dejstava po dubini biti osnovni nosilac napada i obratno.

Iz celokupnog razmatranja problema ešloniranja potrebno je podvući neospornu činjenicu da će u savremenim napadnim operacijama celokupan borbeni poredak napadača biti isto tako vrlo intenzivno tučen kao i branioca, ali da će ipak snage u dodiru (prvi ešlon) imati veće gubitke zbog veće izloženosti dejstvu svih borbenih sredstava branioca, i fizičko-psihičke iscrpljenosti i zamora. Zbog toga će biti potrebno da se često smanjuju i popunjavaju, bez obzira što je to skopčano sa teškoćama. Da bi se to moglo činiti i da bi se održao kontinuitet napada potrebno je uvek raspolagati dovoljno jakim i pripremljenim snagama. Nije bitno da li će se te snage zvati rezerve ili drugi ešloni, kao ni to kako će im se postavljati zadaci, kako će se dovoditi, razvijati i uvoditi u borbu. Bitno je da takve snage u okviru operativnog grupisanja postoje, a njihova jačina i sastav zavisice prvenstveno od realnosti procene konkretne borbene situacije.

Isticanje nekih bitnih faktora grupisanja i ešeloniranja snaga u našim uslovima, koji se moraju imati u vidu kad se razmatra ovaj problem, doprinosi njegovom realnijem i potpunijem sagledavanju.

Već je napred rečeno da je karakter odbrane (struktura, organizacija, način izvođenja) oduvek bio faktor od neposrednog uticaja na probleme ešeloniranja snaga napadača. Analizirajući odbranu našeg eventualnog protivnika, lako se može uočiti da je veoma duboko ešelonirana, manevarska i elastična. Načelno, u uslovima kad ne postoji neposredan dodir, dubina armijske odbrambene zone iznosi od 150 do 250 km, a armijskog korpusa od 80 do 150 km. Odbrambena zona armije pri organizaciji pozicione, pokretne ili kombinovane odbrane sastoji se, pored zone usporavanja, od zone zaustavljanja i zone armijske pozadine (rasporeda armijskih rezervi) sa određenim odstojanjima.

U zoni zaustavljanja, pored snaga koje poseduju položaje otpora, nalaze se jake korpusne rezerve, a u armijskoj pozadinskoj zoni takođe vrlo jake, pretežno oklopne snage. Bez obzira da li ima više pozicioni ili pokretni karakter, njena aktivnost je jedna od bitnih komponenata. Protivudari, uz upotrebu nuklearnih borbenih sredstava su osnovni faktori za slamanje udarne moći napadača i njegovog definitivnog zaustavljanja. Manevar snaga na prednjim položajima i narastanje snaga otpora po dubini je bitan element koji povećava elastičnost i upornost odbrane, što se u planiranju napada mora imati u vidu.

Ako bi, apstrahujući sve druge činioce, ešeloniranje u napadu posmatrali polazeći samo sa tog stanovišta, uvek bi dolazili do jedinstvenog zaključka, da operativni poredak u napadu mora biti duboko ešeloniran, što znači da pored prvog ešelona moramo imati jake druge ešelone i rezerve. Takav zaključak bi sam po sebi bio jednostran, jer ne bi vodio računa o kompleksnosti problema ešeloniranja, tj. uticaja svih drugih faktora operativno-taktičke situacije.

U konkretnoj borbenoj situaciji odbrana sa navedenim karakteristikama biće vrlo retka. Takva odbrana se može organizovati i urediti samo kad nema neposrednog dodira sa protivnikom, što znači na sopstvenoj teritoriji, pre otpočinjanja ratnih dejstava, ili na velikoj dubini zauzete teritorije protivnika, pod zaštitom drugih snaga koje bi bile daleko ispred u neposrednom dodiru.

Imajući u vidu naše doktrinarne stavove i posebne uslove u kojima će se izvoditi borbena dejstva, teško je pretpostaviti mogućnost da protivnik pripremi i organizuje takvu odbranu. Ako polazimo od jednog važnog principa našeg napada, tj. zahteva da on otpočne pre nego što protivnik potpuno organizuje svoju odbranu i formira odgovarajući borbeni poredak, onda će u praksi njegova odbrana po organizaciji, i stepenu utvrđivanja biti znatno slabija. Prelazak u napad u fazi kad je protivnik iscrpljen, kad je utrošio raspoložive rezerve, a izvlačenjem snaga iz neposrednog dodira još nije obrazovao nove, obezbeđuje daleko povoljnije uslove za jak početni udar i dejstvo po dubini. U napadu na takvu odbranu grupisanjem snaga treba obezbediti da početni udar bude jači, da se postignu odlučujući rezultati i stvore povoljni uslovi za brze prodore u dubinu.

Analogno tome treba izvršiti i ešeloniranje, što znači da u prvom ešelonu treba imati osnovne snage. U takvoj situaciji nema potrebe za ostavljanjem jačih snaga za razvoj uspeha, pogotovu ako postoje i drugi uslovi za njihovo angažovanje u prvom ešelonu (zemljište, mogućnost dovođenja i drugo).

Karakteristike našeg zemljišta će često opredeljavati operativno grupisanje i ešeloniranje snaga. Po osnovnom obeležju, to je brdsko-planinsko zemljište na kome će obostrana dejstva biti kanalisana uglavnom u zahvatu komunikacija i manjih prohodnih zona. Kapacitet pojedinih pravaca biće često nedovoljan da jednovremeno primi jače snage, zbog teškoća dovođenja snaga (mali broj puteva), ili nepostojanja prostora za manevar i dejstvo po dubini odbrane. U takvoj situaciji napadač će često biti prisiljen da duboko ešelonira svoje snage, premda će drugi činioци operativno-taktičke situacije zahtevati drukčija rešenja. Posebno treba istaći da nedovoljan broj i slab kvalitet komunikacija može biti od bitnog uticaja na grupisanje pa i ešeloniranje snaga.

Uticaj vremenskih i meteoroloških uslova na ešeloniranje zavisice manje ili više od karaktera zemljišta. Na brdsko-planinskom zemljištu taj uticaj biće svakako znatniji nego na manevarskom i ravničastom. U nepovoljnim vremenskim uslovima dejstva će biti još više kanalisana, kapaciteti pojedinih pravaca još manji, a mogućnost brzog dovođenja i razvoja snaga znatno umanjena. Osim tog, ti uslovi će nepovoljno uticati i na fizičke sposobnosti ljudstva i tehnike, brže iscrpljivati i zamarati jedinice i povećavati gubitke. To će prisiljavati napadača da jedinicama postavlja pliće zadatke i da češće vrši smenu i popunu, što se mora odražavati i na fizionomiju napadnog poretka.

Postojanje i dejstvo snaga u pozadini branioca i njihove realne mogućnosti uvek će biti faktor od neposrednog uticaja na sve probleme operativnog grupisanja snaga u napadu. Pri planiranju i izvođenju napadnih operacija treba računati na postojanje slabijih ili jačih snaga koje će biti ili pod neposrednom komandom operativne jedinice koja tu operaciju izvodi, ili će svojim dejstvom posredno uticati na njen zadatak. Pošto će jače partizanske snage, po prirodi njihovog razvoja i dejstva, biti grupisane prvenstveno na većoj dubini zauzete teritorije, njihovo angažovanje za dejstvo na toj dubini biće moguće već od samog početka napada.

One mogu preuzeti deo zadataka drugih ešelona, što će se neposredno odražavati na grupisanje i ešeloniranje operativnih snaga. Stalno narastanje ovih snaga, jačanje borbenih mogućnosti, organizaciono-formacijsko usavršavanje, a naročito mogućnost njihovog dovođenja u veoma povoljan položaj u odnosu na braničeve snage, obezbeđuju da one, ako ne na svim, a ono na pojedinim pravcima u dubini odbrane uz odgovarajuća ojačanja i podršku, budu čak i osnovni nosioci razvoja uspeha.

Koliki će biti uticaj raketno-nuklearnih sredstava na ešeloniranje snaga u napadu zavisi, pre svega, od broja sredstava i optimalnosti uslova za upotrebu i iskorištavanje učinka. U situacijama kad se upotrebom budu mogli rešavati osnovni zadaci u operaciji.

tj. kad to budu osnovna sredstva napada, rešenje svih drugih pitanja biće u najvećoj ili potpunoj zavisnosti od toga faktora. U situaciji kad zbog nedovoljnog broja ili nepovoljnih uslova za njihovu upotrebu i iskorištavanje učinaka ona to ne budu, njihova uloga biće manje ili više prilagođena upotrebi onih snaga i sredstava koji će u planiranoj operaciji biti osnovni faktori napada.

Ako u određenoj operaciji bude moguće da se upotrebom ovih sredstava rešava i zadatak razvoja uspeha po dubini, verovatno neće biti potrebno određivati jake druge ešelone. Kad to ne bude moguće, što će verovatno biti češći slučaj, onda pri rešavanju problema operativnog grupisanja treba predvideti snage koje će biti osnovni nosioci razvoja uspeha po dubini.

Koji će od napred pomenutih osnovnih faktora biti presudan zavisi od konkretne situacije, a sagledavanje i ocena tog uticaja stvar su procene komandi i štabova operativnih jedinica. Treba napomenuti da će se pri razmatranju uticaja tih faktora na ešeloniranje snaga pojaviti suprotni i protivrečni zahtevi. Tako, na primer, karakter zemljišta može uticati u pravcu dubokog ešeloniranja snaga (nepostojanje uslova za razvoj jačih snaga u prvom ešelonu), a odbrana protivnika zahteva jači početni udar, tj. grupisanje osnovnih snaga u prvom ešelonu.

Raspologanje odgovarajućim brojem nuklearnih sredstava, uz povoljne uslove za upotrebu i eksploataciju u dubini odbrane, može upućivati na formiranje plićeg operativnog poretka, a organizacija odbrane i mogućnost da branilac nuklearnim sredstvima nanosi ozbiljnije gubitke napadačevom prvom ešelonu uslovljava jače snage u drugim ešelonima ili rezervama. Mogućnost angažovanja jačih partizanskih snaga u pozadini po operativnim rezervama branioca može upućivati na rešenja da se što jače snage angažuju u prvom ešelonu, a da zbog teškoća u dovođenju i razvoju (mali broj i zasicenost postojećih komunikacija) to ne bude moguće itd.

Pomiriti te protivrečnosti u određenoj situaciji i naći najcelishodnije rešenje moguće je ako se realno sagleda svaki od tih faktora i svi oni zajedno u međusobnoj uslovljenosti i zavisnosti, što treba da se odrazi i na usvojenu odluku u pogledu grupisanja i upotrebe snaga za predstojeću operaciju.

Sastav i jačina i zadatak operativne jedinice biće redovni činioci koji će ispoljavati neposredan uticaj na ešeloniranje snaga. Iako je taj činilac u direktnoj zavisnosti od onih koji su prethodno pomenuti ipak i on, ako se posmatra izdvojeno implicira određena rešenja. Operativna jedinica je promenljivog sastava, što znači da može imati manji ili veći broj taktičkih jedinica. Taj sastav je po broju jedinica i njihovoj vrsti (pešadija, brdske, oklopne jedinice itd.) uslovljen zadatkom i drugim faktorima.

Međutim, izolovano gledajući može se izvesti zaključak da veći broj različitih jedinica pruža veće mogućnosti kombinovanja u operativnom poretku i dublje ešeloniranje i obratno. Zavisno od toga kako je postavljen, zadatak može biti plići ili dublji, a u odnosu

na odbranu protivnika i njegove snage manje ili više radikalan, što, pored ostalog, zavisi od mesta i uloge određene operativne jedinice u okviru zadatka i ideje manevra one jedinice ili komande u čijem se sastavu nalazi. Ako je operativnoj jedinici postavljen plitak zadatak, sa ograničenim ciljem, ili ako u okviru predviđenog manevra ta jedinica ima zadatak vezivanja snaga branioca na određenom pravcu ili delu fronta, logično je pretpostavljati da će pliće ešelonirati borbeni poredak, tj. da će osnovne snage angažovati u prvom ešelonu, pogotovu kad imamo u vidu činjenicu da će takva jedinica dejstvovati na širokom frontu.

Mogao bi se istaći još izvestan broj činilaca koji će ispoljavati određen uticaj na ešeloniranje snaga. Međutim, i ovo što je istaknuto govori o postojanju i uticaju više različitih i međusobno povezanih faktora. Ratna praksa će istaći i čitav niz novih, čiji značaj, forme i stepen uticaja je teško unapred predvideti.

Pukovnik
Jovo NINKOVIĆ